

PŘÍSPĚVEK O LONDÝNSKÉM VELEHRADU (A.Stane)

Po tom, co jsme zde slyšeli referáty o životě a kulturní činnosti našich krajanů v místech tak rozdílných a vzdálených jako jsou ku příkladu Ukrajina a Texas, dovoluji, abych vám nabídl i některé informace o Čechách a Slovácích ve Velké Británii.

Můj příspěvek je specificky o londýnském VELEHRADU, který byl a zůstává (už téměř půl století, ve kterém došlo k tolika dramatickým změnám v naší vlasti i v celé Evropě) významným centrem a ohniskem národního, kulturního, společenského i duchovního života Čechů a Slováků v Anglii, stejně jako místem, kam přichází řada našich britských přátel a příznivců.

Je skutečností, že ve čtrnáctimilionovém Londýně (a v šedesátimilionovém Spojeném Království) existovalo v průběhu let množství organizací a spolků orientovaných na Čechy a Slováky. Některé z nich jsou činné dodnes. Jiné organizace nově vznikly a vznikají, zejména v posledním dvacetiletí v souvislosti se změnami ve vlasti po roce 1989, se vstupem našich států do EU v roce 2004, s přílivem mladých Čechů a Slováků do Anglie

Když se v Londýně mezi Čechy a Slováky řekne **VELEHRAD**, míní se tím obvykle čtyřposchoďový dům na nároží náměstí Ladbroke Square ve čtvrti Notting Hill. Tuto asi 150 let starou budovu, která byla původně nejspíše domovem nějaké bohatší londýnské rodiny, zakoupil v roce **1964** pro Čechy a Slováky v Anglii český jezuita Jan Lang společně s řadou českých přátel (a díky jejich finančním příspěvkům a půjčkám). Tito lidé po komunistickém převratu v Československu vytvořili v Londýně společnost, jejíž přímou pokračovatelkou je charita **SAINT WENCESLAUS HOUSE**. Správní rada této charity, která působí v souladu s anglickým právem, je již po řadu desetiletí a i v současnosti legálním vlastníkem domu VELEHRAD.

Pod jménem VELEHRAD se hovorově často rozumí i uvedená charita.

Rád bych se zmínil o minulém dění na VELEHRADU a o osobnosti Otce Langa, která je s VELEHRADEM a s naší komunitou neodmyslitelně spjata.

Jan Lang, student bohosloví (později kněz), byl za okupace zatčen a vězněn gestapem v terezínské Malé Pevnosti, kde málem zahynul na tyfus. Po osvobození odešel dostudovat do Anglie, kde také po osmačtyřicátém roce zůstal.

Jeho řád záhy akceptoval, že práce s uprchlými krajanů, kteří po únoru 1948 přicházeli do Británie – a mnozí pak pokračovali do USA, Austrálie a dalších zemí – se pro mladého kněze stala celoživotním posláním a povoláním.

V roce 1949 O. Lang s dalšími založili krajaňskou organizaci **CYRILOMETODĚJSKÁ LIGA AKADEMICKÁ**, předchůdkyni naší charity. Konaly se české mše – nejprve v Hampsteadu, pak na Cavendish Square (na varhany zde hrál i Rafael Kubelík), posléze v kapli na Mount Street (zde až do roku 2004). Začala doplňovací česká škola pro děti, v létě byly prázdninové tábory, v zimě se konaly československé taneční zábavy, vychází původní „VĚSTNÍK“

V roce 1957 byl získán dům ve Folkstone pro rekreaci československých rodin.

V roce 1964, s využitím finanční náhrady za válečné žalářování O. Langa (a příspěvků a půjček od mnoha dalších krajanů a přátel), byl zakoupen dům v Londýně, dnešní Velehrad. Komunita tím získala pevnou základnu pro společenské akce, přednášky, dětskou školu, knihovnu, společná jídla (Štědrý večer), bydlení starších osamělých krajanů a další.

Otec Lang, který bydlel v jezuitské rezidenci, na Velehradě každý den „úřadoval“. Jednou z jeho povinností se staly i pravidelné nedělní promluvy v českém vysílání BBC.

V roce 1968 a letech následujících se uskutečnila další vlna exilu. V srpnu/září 1968 se do Londýna stáhlo množství Čechů a Slováků, zejména studentů, kteří trávili prázdniny ve Velké Británii. Na Velehradě mnozí z nich našli dočasně střechu nad hlavou, teplé jídlo, možnost setkání s jinými ve stejné situaci, radu kam se obrátit ohledně dalšího bydlení či práce. Mnozí z těchto lidí se dřív či později rozhodli k návratu domů. Jiní zůstali – nebo podobně jako krajané z minulých generací pokračovali do USA, Austrálie, Kanady a pod. Ti z nás, kdo zůstali v Anglii postupně akceptovali skutečnost, že jejich budoucnost je v této zemi a v různé míře se zaintegrovali do britské společnosti, našli uplatnění ve svých profesích, budovali rodiny a vychovávali své děti.

V sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století národní exilové aktivity v Londýně dosahovaly vrcholu a to jak svojí četností, tak i svojí kvalitou. Většina se odehrávala buď přímo na Velehradě, nebo byla výsledkem nápadů, diskuzí, a organizační práce z Velehradu vycházející.

V Londýně v té době kromě již zmíněné doplňovací české školy, prázdninových táborů působí např. **Sokol, ČS OBEC LEGIONÁŘSKÁ**. V kapli na Mount Street pokračuje tradice pravidelných nedělních katolických mší svatých, při slavnostních příležitostech (svátek sv. Václava, bířmování a pod.) Češi a Slováci plní sousední chrám ve Farm Street.

Sbor VELEHRADU o Vánocích zpívá české koledy pod stromečkem na Trafalgar Square, později vzniká Londýnský HLAHOL pod ambiciózním vedením Dr. Pinkavy (lépe známého pro jeho dílo literární publikované pod pseudonymem Jan Křesadlo).

České ochotnické divadlo během několika sezon na VELEHRADĚ pod vedením Sylvy Langové nacvičuje NOC NA KARLŠTEJNĚ, PRINCEZNU PAMPELIŠKU, ODPOLEDNE U SMETANŮ, NA TÝ LOUCE ZELENÝ). Premiery se pak obvykle konají ve velkém sále *Ogniska Polskego* v londýnské čtvrti Kensington.

Z VELEHRADU se krajanům měsíčně rozesílá **Věstník CML** a **LondýnskéListy**.

Taneční kroužek mladých úspěšně vystupuje v televizní soutěži (předchůdce dnešních Star dance, Come dancing) s Českou Besedou. Po své emigraci v roce 1970 expertní lidový tanečník Jano Hruška učí zájemce Verbuňk, Dupák a další a naše lidové tance sklízí obdiv anglického publika na veřejných vystoupeních.

Na Svátek matek, Vánoce a při různých oslavách, děti z velehradské doplňovací školy zpívají, recitují, tančí před rodiči, příbuznými i hosty.

Na **Štědrý večer** společně na Velehradě večeří ti kteří nemají – či *právě* nemají – vlastní domov, rodinu.... a společně s dalšími „posilami“ pak zpívají a slaví ve velehradské kapli. (Kaple byla zařízena a vysvěcena po příchodu „druhého“ kněze, který se stal rezidentem a kaplanem v domě. Tuto roli – a mnoho dalších – po mnoho let zastával Otec Josef Pazderka.). Snad každý masopust se v hale nějaké sprátené menšiny (Poláci, Francouzi atd.), anebo v „Českém klubu“ ve West Hampsteadu konal **ČESKOSLOVENSKÝ PLES**.

Každý měsíc se na Velehradě scházela (a schází dodnes) **SPOLEČNOST PRO VĚDU A UMĚNÍ** ke schůzím s populárně vědeckými přednáškami. Další přednášky či besedy se uskutečňovaly příležitostně – zejména tehdy, když do Londýna přibyla další zajímavá osobnost (např. historik Jan Tesař, novinář Karel Kyncl a jiní).

VELEHRAD byl i centrem politické aktivity, zejména neustávajících protestů proti komunistickému režimu v Československu a proti okupaci republiky a politickému útisku. Otec Lang (po zásluze oceněný řádem TGM v roce 1991) neúnavně veřejně vystupuje. Jako jeden z mála dokáže navázat, upevnit a využít přátelské vztahy s exulanty z ostatních porobených národů. Vždy a opětovně připomíná britské veřejnosti její díl odpovědnosti za stav rozdělené Evropy. Londýn se stává každoročně na 21.srpna místem demonstrace proti okupaci Československa, ať už se jedná o tisícihlavý průvod centrem města v roce 1988, nebo o „komorní“ demonstrace před sovětským velvyslanectvím v letech jiných.

Československá „SAMETOVÁ REVOLUCE“ v roce 1989 předznamenává novou epochu i ve funkcích a práci VELEHRADU. T.zv. „staří emigranti“ ze starších exilových vln postupně odcházejí, exil z let šedesátých a dalších se jeví jako méně kohesivní. Češi a Slováci, kteří přišli v šedesátých a sedmdesátých letech jsou – převážně - plně zapojeni společensky a pracovně v britské společnosti. Na VELEHRAD – a na akce pořádané naší komunitou se mnozí čas od času vypraví, obvykle řídkěji nežli starší předchůdci a s menší pravidelností.

Otcové Lang a Pazderka shledávají, že VELEHRAD se – podobně jako v osmašedesátém avšak za podstatně veselejších okolností – opět stává cílem a útočištěm mladých Čechů a Slováků. Ti nyní využívají nově nabyté svobody cestování a hrnou se do Londýna učit se anglicky, studovat, vydělávat, poznávat svět a Západ....

VELEHRAD se stává místem nedělních schůzek děvčat, které pracují jako *au pairs*, londýnský HLAHOL získává nové mladé hlasy, mnozí nacházejí na VELEHRADĚ dočasné ubytování. Otec Langovi s přibývajícím lety ubývá síl, nikoliv však lásky ke všem v jeho okolí. O řadu let mladší Otec Pazderka neočekávaně umírá při návštěvě rodné Moravy v roce 2001.

V tomto období část budovy VELEHRADU přejímá i funkci „hostelu“/ubytovny.

Některé společenské či kulturní aktivity dříve či později ustávají, např. divadelní soubor (s onemocněním a smrtí Sylvie Langové), pěvecký sbor (nedlouho po smrti Dr. Pinkavy).

I nadále je Velehrad místem pravidelných schůzek Společnosti pro vědu a umění, v lednu se zde konají výroční pietní vzpomínky na Jana Palacha, pouti na svátek sv. Jana Nepomuckého, oslava svátku sv. Václava, v prosinci vánoční bazary i štědrovečerní večeře a – se smutnou výjimkou Vánoce 2009 - půlnoční vánoční mše. Nově se zde schází např. soubor mladých hudebníků a tanečníků KARPATY, charita zve na VELEHRAD významné osobnosti z domova, s mladými krajany zde rozmlouval kardinál Vlk, s velkým zájmem a ohlasem se setkává přednáška prof. Jana Sokola.

Charita se pokoušela získat pro Velehrad rezidentního kněze, který by pokračoval v práci Otců Langa a Pazderky, a to nejen v práci náboženské ale i jako „patron“ Velehradu a organizátor národních, kulturních a společenských aktivit. V posledních několika letech se však prokazuje, že tato cesta nevede ke vytčeným cílům, a že budoucnost Velehradu a naší komunity v Londýně plně spočívá na dobrovolné práci nás všech.

V posledních letech je také zřejmé, že perspektivně nejlepším využitím domu v budoucnu nebude poskytování laciného elementárního krátkodobého ubytování turistům z bývalého Československa. Mnozí krajané na to poukazují v korespondenci, rozhovorech i v anketě Z(S)PRAVODAJE v roce 2008. V anketě také absolutní většina respondentů vyjadřuje názor, že Velehrad má dále fungovat a mnozí navrhují jaké akce, schůzky a události by je zajímaly.

Správní rada rozvíjí kontakty a spolupráci s českým i slovenským zastupitelským úřadem a s organizacemi a spolky, z nichž některé existují už od padesátých let, jiné nově vznikají (např. ČESKÁ ZAHRANIČNÍ ŠKOLA BEZ HRANIC).

Starý dům Velehrad dnes vyžaduje renovaci, a to nejen k nápravě toho, co na něm napáchal zub času, ale i proto, aby vyhovoval nárokům, které nebyly běžné v polovině minulého století, avšak které se považují samozřejmě v současnosti. Zároveň cítíme i povinnost zachovat a zúročit historickou, architektonickou a estetickou hodnotu tohoto velkolepého odkazu našich předchůdců. Významná česká, britská a světová architektka paní Eva Jiříčná a její londýnská kancelář, spolupracuje se správní radou naší charity na výhledovém architektonickém projektu pro Velehrad. Věříme, že díky Evě Jiříčné a díky všem ostatním přátelům, kteří mohou přispět svým dílem dobré vůle, nápadů, času, energie, či financí se nám podaří

zachovat v Londýně naše kulturní dědictví, jehož nedílnou součástí se v poslední polovině století stala i budova ve čtvrti Notting Hill, která od roku 1978 na svém průčelí nese ocelovou plastiku připomínající ohnivou oběť Jana Palacha.